

Дацюк Тетяна Кузьмівна,
Лехан Лариса Борисівна –
викладачі Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз [1].

В умовах російської агресії, яка триває вже п'ятий рік, в нашій державі виникла необхідність удосконалити нормативно-правову базу, яка стосується національної безпеки. Таким чином, Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», в якому чітко визначено цілі і стратегії національної безпеки та окреслено актуальні загрози національній безпеці України, зокрема: агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території, неефективність системи забезпечення національної безпеки і оборони України, корупція та неефективна система державного управління, економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення, загрози енергетичній, інформаційній безпеці, загрози кібербезпеці і безпеці інформаційних ресурсів, загрози екологічній безпеці [1].

Зазначені загрози визначають основні напрями державної політики національної безпеки України.

Указом від 6 травня 2015 року № 287/2015 Президента України було затверджено чинну Стратегію національної безпеки України. Основою її формування стало рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», і розрахована вона до 2020 року.

2 вересня 2015 року було розглянуто проект нової редакції Военної доктрини України і прийнято рішення Радою національної безпеки і оборони України «Про нову редакцію Военної доктрини України» схвалити проект нової редакції Военної доктрини України [2]. Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 її затверджено [3].

Стратегією визначено два напрямки загроз для національної безпеки України: внутрішній та зовнішній. Аспекти першого напрямку нами окреслено вище, а зовнішня загроза стосується перш за все збройної агресії з боку Російської Федерації, яка є однією із держав – постійних членів Ради Безпеки ООН, володіє ядерною зброєю і нехтує міжнародним правом. Саме в таких умовах нашій державі необхідно реалізовувати Стратегію. Крім того, РФ використовує методи гібридної війни, особливо в інформаційній сфері, які почали застосовуватись задовго до початку війни на Сході нашої держави.

Зокрема, авторство реалізації концепції гібридної війни належить головному політичному консультанту Кремля Владиславу Суркову, до колективу співавторів гібридної війни РФ проти України слід додати главу РПЦ Кирила. Питаннями військового характеру гібридної війни РФ займався Генеральний штаб ЗС РФ, де за напрямком гібридних воєн відповідав генерал Валерій Герасимов – заступник Начальника Генерального штабу з грудня 2010 року, а з листопада 2012 року – НГШ [4].

Складовою частиною гібридної війни є війна інформаційна, яку Російська Федерація почала ще з початку незалежності України і активізувала в останні п'ять років. Зокрема, це було заперечення української ідентичності, намагання впливати на політичні процеси в нашій державі, діяльність російських спецслужб в Україні, поширення російської мови, гастролі російських виконавців, показ російських художніх фільмів та мультфільмів, що пропагували російську ідентичність. Сьогодні звертається значна увага на такі механізми протидії інформаційній війні Росії проти України, як заборона російських сайтів та соціальних мереж, а також запровадження квот на українську мову у мас-медіа. Слід зазначити, що дії України щодо нейтралізації інформаційних загроз з боку Росії слід здійснювати на трьох рівнях: перший – геополітичний (полягає у впливі на інформаційного агресора та обмеження інтенсивності і сили його нападу); другий – стан, який охоплює захист цілісності, ефективності та дієздатності системи управління, інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів; третій – рівень громадськості (спрямований на захист стабільності та послідовності розвитку соціальних та політичних відносин, свідомості громадян, цілісності кожної людини).

Сьогодні формується національна система кібербезпеки і кіберзахисту, яка повинна забезпечити оперативне і адекватне реагування на кіберзагрози. Чітко визначено відповідальність складових цієї системи. При Раді національної безпеки і оборони України розпочав діяльність Національний координаційний центр кібербезпеки. У державі розгортається Національна телекомунікаційна мережа [5].

Війна з Росією дала змогу визначитись із пріоритетними напрямками розвитку як у внутрішній, так і в зовнішній політиці. Зокрема, формується новий сектор безпеки і оборони, відновлюється розвиток оборонної промисловості, зроблено кроки до енергетичної захищеності, відбулося національне самоусвідомлення, започатковано новий вимір інформаційної політики, згорання зовнішньоторговельних потоків між Україною та РФ. У 2014 р. взаємна торгівля товарами скоротилась на 45,3 % проти 2013 р. і становила 21 млрд. дол. США. А в 2015 році товарооборот знизився майже вдвічі порівняно з попереднім роком і становив до 11,1 млрд. дол. США [6].

Україна чітко визначилась із напрямками у зовнішній політиці. Це вектор європейський і співпраця з НАТО. У лютому 2019 року до Конституції України внесено норму про те, що президент є гарантом реалізації курсу держави на членство в ЄС і НАТО і затверджено про незворотність курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Завдяки українській дипломатії консолідовано міжнародні сили з підтримки нашої держави у війні з РФ. ООН визнала територію Криму окупованою, Північноатлантична рада також засудила дії Росії у Криму. Зарубіжні країни застосовують економічні санкції щодо Російської Федерації, яка, порушивши міжнародні правові норми, поставила не тільки Україну, а й увесь світ перед новими викликами.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0016525-15#n2>.
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n2>.
4. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Режим доступу: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXI-end_0202.pdf.
5. Турчинов О. Національна безпека України: виклики та пріоритети. Режим доступу: https://censor.net.ua/resonance/402074/natsonalna_bezpeka_ukrani_vikliki_ta_proriteti.
6. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. Горбуліна. 2017. URL: Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2431>.

Карпенко Роман Валерійович
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У ВИМІРАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Питання економічної безпеки зачіпає інтереси багатьох країн. Як показує світовий досвід, збиток економічним інтересам завдається різноманітними спробами: порушенням нормального стану міжнародної торгівлі (застосування ембарго, введення надмірних кількісних і тарифних обмежень, штучне підвищення або зниження цін на ті чи інші товари), створенням перепон на шляху міжнародного руху технологій, порушенням практики комерційної діяльності та ін. В сучасних умовах розвитку економіки України, особливо на тлі процесів глобалізації, окреслена вище проблема постає особливо гостро. Товарні «війни» з колись найбільшим імпортером нашої продукції – Російською Федерацією, що проявлялися у запровадженні найрізноманітніших видів обмежень, таких як санітарні умови, квотування, технічні вимоги та ін., анексія Криму та військові дії в Донецькій та Луганській областях завдавали та продовжують завдавати суттєвих збитків економіці України, порушуючи тим самим економічну безпеку держави.

Поняття «економічна безпека» є відносно новим в українському лексиконі, хоча воно досить поширене і давно використовується у практичній діяльності на Заході. Проблема економічної безпеки вперше викристалізувалася в 30-х роках минулого століття на території США. Актуальність цього питання була обумовлена тогочасною потужною світовою кризою і необхідністю напрацювання заходів швидкого реагування на загрози такого масштабу в рамках національної економіки. У 70-х роках минулого століття під поняттям «економічна безпека» почали розуміти найважливіші складові національної безпеки, і досить